

תמצות מאמרים 11

Khvorostianov, N., Elias, N., & Nimrod, G. (2012). ['Without it I am nothing': The internet in the lives of older immigrants](#). *New Media & Society*, 14(4), 583-599.

מחקרים מציעים כי האינטרנט עשוי לשמש ככלי אדפטיבי אשר עוזר למהגרים להשתלב בחברה, ובו זמנית להנגיש את התקשורת עם ארץ מוצאם ותרבותם. המחקר הנוכחי בוחן את התפקידים השונים שיש לאינטרנט עבור מהגרים קשישים מברית המועצות לשעבר.

ההתקדמות הטכנולוגית בתחום המדיה פותחת אפיקים חדשים בפני מבוגרים. אולם, רוב המבוגרים עדיין לא מפקים תועלת מהעולם הווירטואלי. אחוז השימוש באינטרנט בקרב אנשים מעל גיל ששים נמוך יותר מפי שתיים מקבוצות גיל צעירות יותר.

בפן האישי, מבוגרים חסרי אוריינות מחשב מרגישים לעתים קרובות שהם נותרו מאחור ושהם אינם חלק מהעולם המודרני. בנוסף הם נתפסים כעובדים פחות נדרשים, מה שמוביל לפגיעה בתעסוקה.

אולם, ישנה קבוצה הולכת וגוברת של מבוגרים אשר משתמשים באינטרנט על בסיס יומיומי. השימושים העיקריים הם: אמצעי תקשורת, מקור מידע, כלי לביצוע מטלות (קניות, תכנון נסיעות וכד') ופעילות פנאי (אילנות יוחסין, משחקים ועוד).

בנוסף, לשימוש באינטרנט יש השפעות מיטיבות בתחומים שונים. מחקרים מציעים כי שימוש באינטרנט עשוי לסייע למבוגרים בהתמודדות עם נסיבות חיים מעוררות לחץ. למידה של מיומנויות מחשב ואינטרנט מגבירה את תחושת המסוגלות העצמית והדימוי העצמי. שימוש באינטרנט נמצא קשור גם לריבוי של קשרים חברתיים, תחושה של תמיכה חברתית ושיעורים פחותים של בדידות ודיכאון.

המחקר הנוכחי הוא ייחודי בכך שהוא בוחן את התפקידים השונים שהשימוש באינטרנט ממלא עבור אוכלוסיית מהגרים קשישים, שעלו בגיל מאוחר ארצה.

החוקרים ראינו 32 קשישים וקשיות בין הגילאים 69-89 (ממוצע: 76), אשר מתגוררים בישראל במשך 6 חודשים, עד 19 שנים. לרובם תארים אקדמיים, בשיעור גבוהה בהרבה מקבוצות אתניות אחרות בגילם. רובם שלטו בעברית ברמה נמוכה.

ממצאים:

כל המשתתפים השתמשו באינטרנט לראשונה רק לאחר שעלו ארצה. יחד עם זאת, רובם דיווחו על שימוש רב ויומיומי(שעתיים ביום בממוצע). ניתן לחלק את השימושים למספר מטרות שונות:

1. ניהול מצב בריאותי – נוכח קשיי השפה והחשדנות הרבה כלפי אנשי מערכת הבריאות, הקשישים עשו שימוש רב באינטרנט לצורך בירור על תרופות שנרשמו להם, בירור אבחנות שלא הובנו, קביעת תורים ועוד. הקשישים ציינו לטובה את יכולת האינטרנט להגביר את מודעותם למצבם הרפואי, ואת התחושה שהם שולטים בבריאותם.
2. טיפוח תחומי עניין מקצועיים – קשישים רבים חשו שהעלייה לארץ לוותה באבדן בתחום המקצועי, שכן רובם לא יכלו לשמור על מעמדם המקצועי הגבוה או בכלל לעסוק במשלח ידם. לאור זאת, האינטרנט סייע להם לשמר את הזהות המקצועית שלהם באמצעות שחזור קשרים עם קולגות לעבודה מארץ מוצאם, פתיחת אפיקי תעסוקה נוספים והמשך הקריירה המקצועית. אחרים הצליחו לפתח תחומי עיסוק חדשים. מעניין לציין שנשים ולא גברים דיווחו על פנייה לתחומי עיסוק חדשים בעוד שגברים העדיפו לשמר את הזהות המקצועית הקיימת.
3. שימור והרחבת הרשתות החברתיות – עבור רבים מהקשישים, חברים ובני משפחה נותרו במדינת המוצא או עברו למדינות אחרות. עבורם, שמירה ויצירה מחדש של הקשרים הללו היוותה את המוטיבציה העיקרית

לרכישת מחשב ושירות אינטרנט. מעבר לשימוש בכלים כמו *Skype* לשמירת קשר עם בני משפחה וחברים, כמעט כל המבוגרים עשו שימוש באתרי רשתות חברתיות לצורך חידוש קשרים עם חברים מהעבר. נראה אם כן שלאינטרנט תפקיד חשוב בהתמודדות עם אחת הבעיות הקשות ביותר הניצבות בפני האדם הקשיש: בדידות חברתית.

4. הערכת העבר – מטרה זו משקפת את רצונם של הקשישים להתבונן בביוגרפיה הפרטית שלהם כמו גם לאסוף מידע אודות ההיסטוריה המשפחתית. בנוסף, נמצא עניין בהיסטוריה היהודית והרוסית. מעניין לציין שהקשישים לא מצאו עניין בחברה הרוסית הנוכחית. למעשה השימוש באינטרנט אפשר להם לחוש המשכיות בנרטיב החיים שלהם אשר הופרע על ידי ההגירה. בעשותם כך, הם יצרו קשר חזק ועקבי בין העבר שלהם ובין חייהם הנוכחיים במדינה חדשה.

5. פנאי – רוב המשתתפים דיווחו על חיפוש נרחב של שירים, קומדיות ובדיחות. אם בעבר טלוויזיה סיפקה את המדיום העיקרי לבידור ומרגוע, היום הקשישים מחפשים ב*YouTube* סרטים, סרטונים וסדרות ומשחקים במשחקי רשת. בנוסף, האינטרנט מאפשר לקשישים להרחיב את תחומי העניין והתחביב שלהם.

מסקנות:

שימושי האינטרנט שנמצאו במחקר זה דומים לשימושים העיקריים שנמצאו בקבוצת גיל זו בקרב אוכלוסייה של לא-מהגרים, בתוספת הגוון המיוחד האופייני לאוכלוסיית מהגרים.

ניהול המצב הבריאותי באמצעות האינטרנט נתפס כחיוני מאוד, הן למצב הבריאותי כשלעצמו והן לתחושת המסוגלות העצמית.

שימוש באינטרנט לצורך טיפוח תחומי העניין המקצועיים עזר למשתתפי המחקר להתמודד עם הפרישה ואבדן הסטאטוס החברתי שנגרם מההגירה.

הממצאים הנוכחים מראים ששימוש באינטרנט לצורך שימור רשתות חברתיות עזר למשתתפי המחקר להתמודד עם המרחב מיקריהם ובך שיפר את רווחתם הנפשית. בנוסף, חידוש קשרים מהעבר היווה חלק מההתבוננות בחייהם, שהיא מטר התפתחותית חשובה בשלב המאוחר בחיים.

האינטרנט סייע למשתתפים להרחיב את תחומי העניין הקיימים ולמצוא חדשים, ובכך סייע הן לצמיחה עצמית והן להסחה מבעיות המטרידות אותם ביומיום.

לסיכום, הודות לרכישת מיומנויות שימוש באינטרנט, רוב המשתתפים יישמו אסטרטגיות של הזדקנות מוצלחת, ובכך התמודדו לא רק עם האתגרים בזקנה אלא עם הקשיים והאבדן האופייניים להגירה.